

Svarta rödstjärten i Skåne 1998

The Black Redstart Phoenicurus ochruros in Scania 1998

Lars G R Nilsson

Under industrialismens framväxt spred sig den svarta rödstjärten från Syd- och Mellaneuropas berg till Nordeuropas städer och sågs första gången i Skåne för nästan 150 år sedan. Under vårt århundrade har den etablerat sig som häckfågel, och 1998 års inventering tyder på en lokal ökning sedan 1987.

Vid Stensoffamötet i november 1997 planerade Skånes lokalklubbar tillsammans med SkOF:s forskningskommitté inventeringsarbetet inför 1998, då turkduva skulle vara riksinventeringsart. På mötet väcktes ett förslag att inventera även svart rödstjärt, då vi ändå skulle komma att röra oss i stadsmiljö vid turkduveinventeringen. Förslaget fick bifall och protokollet sändes ut till alla lokalklubbar. Ett stort upprop gjordes i Anser 1/98 där alla läsare uppmanades rapportera revirhävande hanar av arten. Då svart rödstjärt var "extraart" ställdes inga strängare krav på kontroll av häckning.

Vår svarta rödstjärt är ursprungligen en syd- och centraleuropeisk bergsfågel. Under industrialismens framväxt spred den sig norrut genom att anpassa sig till omvandlingen av samhällena. Den första svarta rödstjärten i Skåne påträffades (sköts) 1851. Under början av 1900-talet etablerade arten sig som häckfågel i Skåne. Idag finner vi den främst i stads- och industrimiljöer. Under senare årtionden har svarta rödstjärten börjat sprida sig utanför tätbebyggelsen. (Ekberg & Nilsson, 1996)

Olika förutsättningar

Inventeringsförutsättningarna är väldigt olika i olika delar av landskapet. Det finns kommuner med mindre än en handfull aktiva fågelskådare medan andra kommuner har hundratals fågel-

skådare (t. ex. Malmö och Lund). Det finns kommuner med mycket aktiva lokalklubbar som driver mängder av olika projekt, medan andra kommuner har lokalklubbar som främst bedriver exkursionsverksamhet.

Inventeringen genomfördes därför på många olika sätt. I Lunds kommun delades Lund och de större byarna in i delar, vilka tilldelades ett stort antal inventerare. På så vis rörde man sig i både turkduve- och svart rödstjärtmiljö. Alla byar blev dock inte inventerade, p. g. a. tidsbrist. Ej heller gjordes någon satsning på anläggningar utanför samhällena. Vissa tilldelade områden inventerades inte av olika skäl. I Malmö kommun blev Malmö hamn mycket noggrant inventerad, medan det endast kom enstaka rapporter från resten av staden och kommunen. I andra kommuner satsades på att kontrollera gamla säkra lokaler eller typiska hamn- och industriområden. Från ett flertal kommuner med lägre ornitologtäthet har endast enstaka rapporter influiter. Från Tomelilla, Hörby och Perstorp kom inga rapporter alls.

Även i de bäst inventerade kommunerna är det främst de klassiska miljöerna (hamnar och stora industrier) som har inventerats, medan t. ex. landsbygden har kommit i skymundan (mer om detta nedan). Ovanstående beskrivning får inte ses som kritik mot någon. Förutsättningarna är helt enkelt olika.

Resultat av 1998 år inventering

Jag har valt att använda beteckningen "par" där en eller två fåglar på något sätt har markerat vilja att skrida till häckning, t.ex. om en hane har hörts sjunga eller om en fågel har setts med föda i näbben. Denna generalisering grundar sig på ett heterogent material. Rapportörerna har uppgivit "sjungande hane", "par", "en svart rödstjärt", "häckning", "trolig häckning", "flygga

ungar", "matande fåglar", "troligen två kullar", "varnande hona" etc. Materialet är sålunda ibland svårt att kategorisera. Sjungande hane på en badbrygga i Sydvästskåne i mitten av april skulle inte ha tagits med, medan den varnande honan på Rönneholms mosse 21 juni tas med, då arten har häckat på lokalen tidigare år.

Beteckningen "par" är kort och bekväm att använda i texten. Notera dock att "par" egentligen betyder "sjungande hanar/häckningar". Den konsekventa användningen av "par" innebär att även konstaterade häckningar fått beteckningen *par*.

Tabell 1. Kommunvis fördelning av svarta rödstjärtar i Skåne 1999.

Kommun	Rapporterat	Uppskattat
Bjuv	1 - 2	4 - 5
Bromölla	3	5
Burlöv	4 - 7	4 - 7
Båstad	1	2 - 4
Eslöv	2	5 - 6
Helsingborg	23 - 24	25
Hässleholm	7	10
Höganäs	5	5 - 6
Hörby	0	0
Höör	2	2
Klippan	2 - 3	2 - 3
Kristianstad	15	15
Kävlinge	2	5
Landskrona	16 - 17	16 - 17
Lomma	1	1
Lund	17	25
Malmö	29 - 32	45
Osby	0	3
Perstorp	0	5
Simrishamn	10	14
Sjöbo	4	5
Skurup	3	3
Staffanstorps	6	8
Svalöv	2	5
Svedala	6 - 7	6 - 7
Tomelilla	0	5 - 7
Trelleborg	22	25
Vellinge	2	2
Ystad	18	18
Ästorp	2	4 - 5
Ängelholm	12 - 13	15
Öreklunga	0	0
Ö Göinge	1	1
Summa	218 - 230	290 - 304

Bjuvs kommun 1-2 par rapporterade. En uppskattning från KOF ger 4-5 par.

Bromölla kommun 3 par rapporterade från IFÖ-verken i Bromölla. De delar av LB-hus industriområde som är inhägnade kunde inte inventeras. Vid Nymölla bruk, som är en gammal lokal för arten, fanns inga fåglar vid inventeringen. Under följande vinter fanns dock en fågel vid fabriken massavedsupplag. Jag uppskattar beståndet till c:a 5 par.

Burlövs kommun 4-7 par rapporterade. Heläckande inventering.

Båstads kommun 1 par rapporterat. En uppskattning från KOF ger 2-4 par.

Eslövs kommun Enda rapporterna är en sjungande ung hane vid en gård mellan Idaröd och Stillelund, samt en varnande hona vid torvbrytningsanläggningen vid Rönneholms mosse. I Eslöv stod 2 gamla revir tomma medan ett annat gammalt revir inte kontrollerades 1998. Sockerbruket i Örtofta höll 1 par vid kontroll 1999, vilket får anses vara årligt. Ingen koll av de mindre orterna: Billinge, Stockamöllan, Marieholm, Hurva, Löberöd, Harlösa eller Skarhult. Summa: 5-6 par årligen samt ett mörkertal för småorterna.

Helsingborgs kommun 23-24 par rapporterade. En uppskattning från KOF ger 25 par.

Hässleholms kommun Minst 5 par i Hässleholm, 1 par vid Finja Betong samt 1 par vid Knaggen i Bjärnum. Summa: minst 7 par rapporterade. Rickard Ottwall och Anders L Larsson uppskattar antalet till minst 10 par.

Höganäs kommun 5 par rapporterade. En uppskattning från KOF ger 5-6 par.

Hörby kommun Häckade på en loge på 60-talet. Efter att logen revs har inga häckfynd gjorts i kommunen.

Höörs kommun 1 par häckade vid Pumpvägen och 1 par vid Industrigatan/Verkstadsgatan i Höör.

Klippan kommun 1 par vid läderfabriken och 1 par i södra industriområdet i Klippan. 1 unghane vid Färingtofta i juni. Summa: 2-3 par.

Kristianstads kommun 1 par Tollarp, 2 par Karpalund, 1 par Lillö Kungsgård, 6 par Kristianstad, 1 par Snåarp, 3 par Åhus och 1 par Almhaga, Horna. Summa: 15 par.

Kävlinge kommun 1 par på Scan i Kävlinge och 1 par på Barsebäcksverket rapporterat. Negativ rapport från Furulund. Revir på Solanumområdet och Rinnebäck i Kävlinge samt i Högs industriby stod tomma i år. Summa: 2 par rapporterade. Cirka 5 par årligen.

Landskrona kommun Cirka 15 par i Landskrona. 1 par vid Säbyholms gård. 1 hona vid elverket i Häljarp i april. Summa: 16-17 par.

Lomma kommun 1 par vid Järngatan i Lomma. Ett gammalt revir vid Alnarps ladugård stod tomt i år. Lomma och de större byarna kontrollerade.

Lunds kommun 14 par rapporterade i Lund och 1 par vardera i Dalby, Södra Sandby och Vombs vattenverk. Följande orter hyste inga par alls: Flyingeby, Flyinge Kungsgård, Vomb, Torna Hällestad, Genarp, Veberöd, Dalby och Revinge. Summa: 17 par rapporterade. Det verkliga antalet är dock högre. Några delområden med industrier, i Lund, blev tyvärr inte inventerade. Troligen missades därvid c:a 4 par. En kontroll av kommunens stenbrott 1999 gav bra resultat. Hardebergabrottet hyste 1 par och brottet sydväst om Dalby hyste 2 par. Brottet vid Skrylle besöktes aldrig men antas hysa 1 par. Det verkliga antalet bör då bli c:a 25 par.

Malmö kommun En splittrad rapportering. Malmö hamn (-ar) hyste 19-22 par. Från övriga Malmö föreligger endast enstaka rapporter enligt följande: 1 par på Bronsyxegatan 13, 1 par i industriområde Östra Sorgenfri, 1 par Stortorget (två olika rapportörer), 1 par i gammalt revir i kvarteret Korpen (Triangeln), 1 par i Limhamns hamnområde och 1 par vid Brofästet. Detta ger 25-28 par i Malmö, vilket rimligen är i underkant. Hur är det i Fosie industriby (utöver Bronsyxegatan ovan), Bulltofta industriområde, Limhamns kalkbrott, Sofielunds industriområde, Järnvägsområdet (från Centralstationen till Segeå), industriområdet mellan Höjeå och Burlövs kommun (inklusive Sockerbolagets stora tomt)?

Utanför Malmö rapporterades: 1 par i Strandhem (söder om Bunkeflostrand), 1 par vid Bunkeflo kyrka, 1 par vid Bygg Upp i Tygelsjö och 1 par i Oxie industriområde. Summa: 29-32 par rapporterade. Min uppskattning: 45 par.

Osby kommun Inga rapporter 1998, men det brukar häcka 3 par i kommunen.

Perstorps kommun Inga rapporter 1998. Med tanke på industrierna i centralorten så är 5 par en rimlig gissning.

Simrishamns kommun Endast två rapporter om vardera 1 par kom in. Under våren 1999 ringde jag till ett antal skådare i Simrishamns kommun och frågade om svart rödstjärt under 1998. Detta gav ett bra resultat. Simrishamn: 1 par i hamnen och 1 par vid Plastal AB. 1 par vid S:t Olofs kyrka. 2 par i gamla revir vid Svalöv Weibull trädgård i Hammenhög. 1 par brukar finnas i Baskemölla, dock inte 1998. 1 par vid Vitaby järnvägsstation. 1 par vid Stärkan (fabriksområde) i Kivik. 2 par i Skillinge: Fiskfabriken och Sjöfararsträdet.

Detta ger 10 par trots att inga uppgifter finns från Vallby, Löderup, Borrby eller Gärnsnäs. Jag uppskattar beståndet till 14 par.

Sjöbo kommun 4 par i Sjöbo (1 par Skånesågen, 2 par västra industriområdet och 1 par inne i en byggmaterialbutik i norra Sjöbo). 1 par brukar häcka vid Fyleverken, Eriksdal (ingen koll 1998). Summa: 5 par.

Skurups kommun 1 par i Skurup och 2 par vid sockerbruket i Skivarp.

Staffanstorps kommun 5 par i Staffanstorp (1 par Foodia, 1 par Söderberg & Haak, 1 par traktorvägen och 2 par på f. d. sockerbruket). 1 par Trollebergs gård, Värpinge. Då ingen koll skedde i de östliga delarna (frånsett Trolleberg) gjordes en koll av Hjärups industriområde våren 1999 med resultat: 2 par. Summa: 8 par.

Svalövs kommun Enstaka rapporter. 1 par vid Lantmännen i Svalöv. 1 par vid kommunens förråd vid Skolgatan i Svalöv. Vad finns i Tågarp, Kågeröd, Billeberga och Teckomatorp? Min uppskattning: 5 par.

Svedala kommun Endast huvudorten inventerad 1998. 3-4 par i Svedala (1 par Ellenborgsgatan-Industrigatan, 1 par vid Bygg Upp på

industriområdet i Tomelilla, företagsområdet vid "Svampakorset" (väg 19/väg 11), Skåne-mejeriers anläggning i Lunnarp samt Smedstorp. Jämförelse med Simrishamns och Sjöbo kommuner gör att en uppskattning av beståndet till 5-7 par är rimlig.

Trelleborgs kommun Minst 20 par i Trelleborg samt 1 par vid Lantmännen i Alstad och 1 par i Anderslöv. Två lokaler som brukar hysa arten kollades inte 1998: Klagstorp (1 par) och Jordberga sockerbruk ("några par"). Summa: Minst 25 par.

Vellinge kommun Negativ rapport från Falsterbonäset (gamla revir vid Falsterbokanalerna och Skanörs hamn stod tomma i år), Vellinge industriområde och Höllviken. 1 par vardera vid cementgjuteriet i Östra Greve och Lillhagens ridhus, Lilla Hammars näs. Summa: 2 par.

Ystads kommun 15 par i Ystad trots att ingen inventering genomfördes (5 par i Ystads innerstad, 3 par östra industriområdet, 3 par i hamnen och 4 par på LV4). Dessutom 1 par vardera vid sockerbruket i Köpingsbro, Södra Vallösa och Robertsdals gård. Summa: 18 par.

Åstorps kommun 2 par i Kvidinge grustag. En uppskattning från KOF ger 4-5 par.

Foto: Svante Joelsson

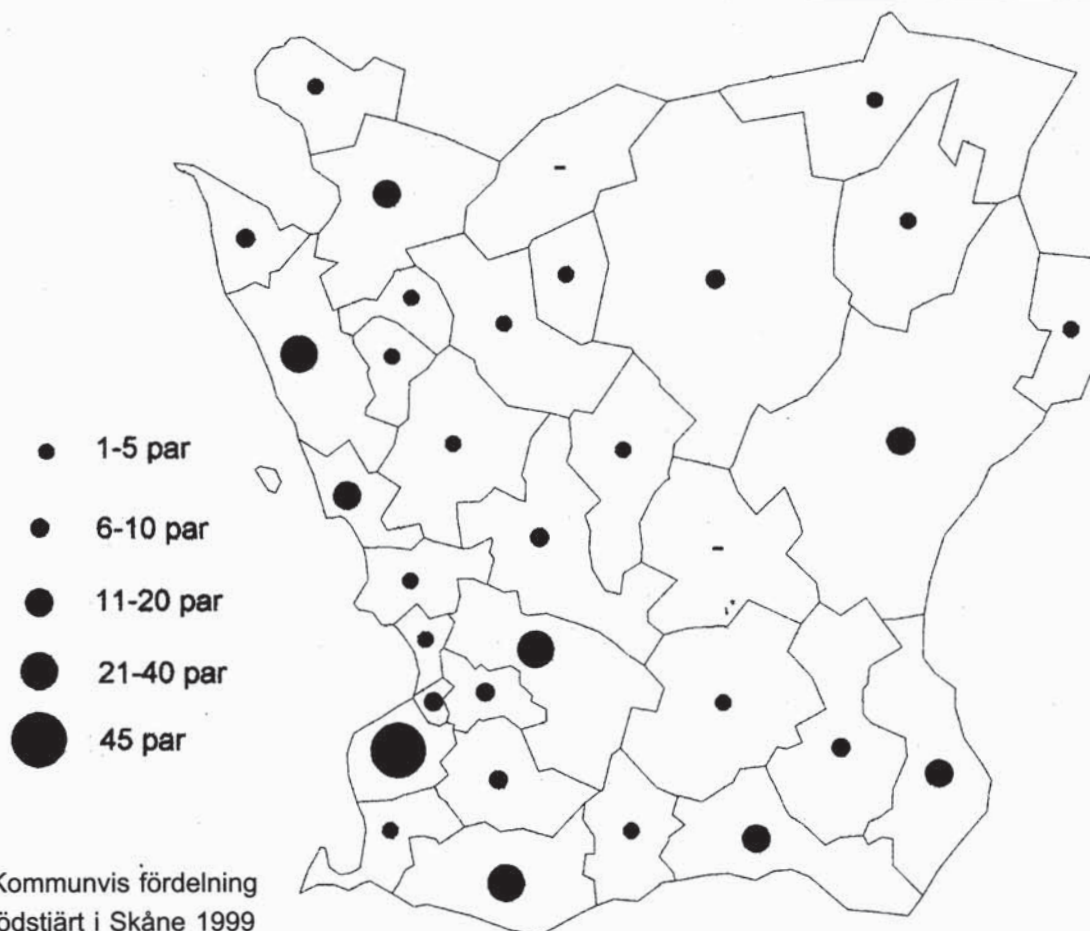
Ågatan, 1-2 par på Svedala Arbrå). Minst 3 par häckar på Sturup årligen. Rundringning och stickprov i Klågerup och Bara 1999 gav inget nytt. Skabersjö och Skabersjö gård inte kollade. Summa: 6-7 par.

Tomelilla kommun Inga uppgifter från 1998. Rundringning 1999 gav heller inga uppgifter. Det finns dock lämpliga lokaler: norra industriområdet (inklusive järnvägsområdet) och östra

Ängelholms kommun 12-13 par rapporterade. En uppskattning från KOF ger 15 par.

Örkellunga kommun Svart rödstjärt har häckat vid sågverket i Örkellunga centrum sedan 1950-talet men inte 1998.

Östra Göinge kommun 1 par i södra industriområdet i Broby.

Figur 1. Kommunvis fördelning av svart röstjärt i Skåne 1999

Hur många finns det i Skåne?

Sammanlagt rapporterades alltså 218-230 par svart röstjärt. Beståndet har i vissa kommuner uppskattats, och med hänsyn tagen till detta skulle vi ha 290-304 par i landskapet.

Stämmer då detta resultat med den verkliga beståndsstorleken? Nej, knappast! Skattningarna ovan är huvudsakligen baserade på vad man förväntar sig finna på industrier och i hamnar. För att få en uppfattning om det verkliga beståndet måste vi göra en skattning av antalet icke registrerade par. Låt oss först titta på var man kan finna svarta röstjärtar.

Svarta röstjärtar i stadsmiljö...

Uppenbarligen häckar svart röstjärt även i ren stadsmiljö. Fynd gjordes på några platser under 1998. Malmö (2), Lund (2) och Ystad (minst 2). Vid Stortorget i Malmö sjöng en hane på taket på Stadshypotek samt Hotell Kramer (två olika observatörer.) I kvarteret Korpen vid Triangeln

i Malmö häckade ett par i ett gammalt revir. I Lund sjöng en hane i maj och juni vid Stora Södergatan 7 och flera andra fastigheter bredvid (flera observatörer). Vid Erik Dahlbergsgatan i Lund sjöng en hane från ett tak. I Ystad sjöng fåglar vid Mariakyrkan och Ystads Allehanda. Gemensamt för dessa observationer är

- att de har skett i centrala delar av tätorterna;
- att byggnaderna har varit minst tre våningar höga;
- att gårdarna varit kringbyggda med höga hus;
- att tillgängligheten för utomstående har varit låg: låsta portar;
- att sannolikheten att finna fåglarna har varit låg; buller, slutna gårdar, udda skådarlokaler.

Hur många fåglar häckar egentligen i dessa miljöer? Här finns en uppgift för en entusiast att försöka inventera dessa områden.

...i stenbrott

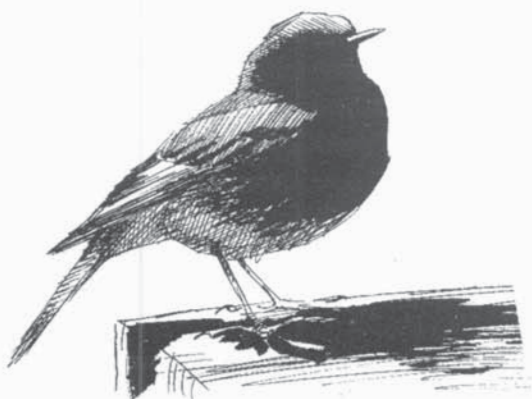
De stora stenbrotten där det bryts "berg för kross" är goda lokaler för svart rödstjärt. Det är främst på byggnader som man finner fåglarna och inte, som man kunde tro, på bergssidorna. Kontroll av två stora stenbrott 1999 gav 1 respektive 2 par. Om alla Skånes 22 stenbrott för kross håller var sitt par, får vi lägga till 20 par i sammanställningen. Dessutom finns det ett tjugotal mindre brott för prydnadssten. Hur attraktiva dessa är för svart rödstjärt är mig okänt. Det är främst industrianläggningens storlek och utformning som är avgörande.

...i grus- och sandtag

Intressanta lokaler. Om Kvidinge grustag hyser 2 par och Fyleverken vid Eriksdal 1 par, vad kan då finnas i resten av Skånes cirka hundra grustag och trettio sandtag. (Utöver dessa täkter finns det många små grustag för "husbehov" som inte är registrerade hos länsstyrelsen. Dessa är inte medtagna här och lär inte hysa några svarta rödstjärtar.) Precis som i fallet med stenbrotten är det anläggningarna för harpning (sortering) samt garage och förrådsbyggnader som är intressanta. Många grustag har dock bara en liten anläggning eller ingen alls. Vem orkar köra runt och kolla?

...i torvtäcker

På Rönneholms mosse har svart rödstjärt häckat flera år. Hur ser det ut på övriga mossar där det bryts torv eller står övergivna anläggningar från tiden efter andra världskriget, då torvbrytningen hade ett uppsving? Det är inte mossen utan industrianläggningen som är det intressanta. Jag har dålig uppfattning om hur god häckningsmiljö dessa torvtäcker är, men jag tror att det rör sig om mycket få par.

...på sockerbruk

De skånska sockerbruken är bra lokaler för svart rödstjärt. Följande uppgifter finns: Örtofta 1 (1999), Jordberga 1-2 (ej kollat 1998, brukar hysa några par), Hasslarp 1, Köpingebro 1, Skivarv 1, Karpalund 2, Arlöv (ingen uppgift), gamla sockerbruket i Staffanstorp 2. Dessa finns redovisade i den kommunvisa sammanställningen ovan. Skattning av beståndet på Arlövs sockerfabrik (2 par) ingår i skattningen för Malmö.

...industriområden och hamnar

De verkligt bra lokalerna. Det är i första hand dessa lokaler som inventerats. Alla lämpliga lokaler är dock inte inventerade. Vissa kan vara svåra att komma åt i de fall de är inhägnade och platschefen ovillig att släppa in inventerare (av främst säkerhetsskäl). Hamnarna är mycket väl inventerade, men det finns många lämpliga industriområden som inte är inventerade.

...små järnvägsstationer och bangårdar

En miljö som ofta hänger ihop med stora industriområden men långt ifrån alltid. Ett bra exempel är järnvägsstationerna i Vitaby (där häckning noterades 1998) och S:t Olof (där arten har häckat på senare år). Vi kan anta att ett flertal små stationer som inte har inventerats hyser den lille svarte.

...bondgårdar, maskinstationer, siloanläggningar, byggmarknader, sågverk/brädgårdar

Dessa är alla miljöer som kan vara lämpliga häckningslokaler för svart rödstjärt. Flera par från dessa miljöer finns med i sammanställningen. Kruxet är att väldigt få av dessa lokaler är kontrollerade. Hur många lokaler rör det sig om och hur många har den svarte som häckfågel?

...byggarbetsplatser

Det finns så många exempel på svarta rödstjärtar som har häckat i bostadsområden under uppbyggnadstiden för att sen försvinna när området har blivit iordningställt, att detta får anses vara en mycket attraktiv (men kanske riskabel) häckningsmiljö (Ekberg & Nilsson). Större byggen pågår i de flesta skånska städerna. Det går inte att utläsa ur rapportmaterialet om några häckningar har förekommit på byggarbetsplatser under 1998 mer än i två fall: landfästet vid Öresundsbron samt vid Rättsmedicin i Lund.

Vi tittar på ovan nämnda miljöer och försöker beräkna antalet par som missats vid inventeringen 1998. Jag lägger till:

- 10 par i stadsmiljö
- 20 par i stora stenbrott (1 par/brott)
- 10 par i prydnadsstensbrotten (0,5 par/brott)
- 26 par i grus- och sandtag (0,2 par/täkt)
- 0 (noll) par på torvtäkter
- 40 par i industriområden
- 10 par på små järnvägsstationer
- 40 par på bondgårdar, maskinstationer, siloanläggningar, byggmarknader, sågverk/brädgårdar (mindre än 1 par/100 anläggningar). Här krävs en förklaring. 40 par kan verka lite med tanke på hur många hundratals anläggningar det rör sig om. Jag har dock varit försiktig med tanke på att det inte är artens primärmiljö och för att det ofta har rapporterats om unga hanar som endast tillfälligt har sjungit på t. ex. bondgårdar. Siffran är grovt spekulativ.
- 20 par på byggarbetsplatser

Denna uppskattning ger 176 par att lägga till de 290-304 par som angetts ovan. Resonemanget antyder att det skånska beståndet av svart rödstjärt 1998 mycket väl kan ha uppgått till c:a 470 par (466-480).

Stabilt bestånd

Den senaste skattningen av det skånska beståndet av svart rödstjärt gjordes i presentationen av Svensk Fågelatlas för Skåne (Andell & Nilsson, 1987). Då skattades beståndet till c:a 400 par utifrån antaganden som inte närmare motiverades. Att jämföra Andells & Nilssons beståndsuppskattning med min (en antydd ökning med 15-20 %) är inte så meningsfullt om man vill spåra beståndsförändringar. Därtill är osäkerheten för stor i båda uppskattningarna. Jag vill snarare hävda att de båda uppskattningarna gav ungefär samma re-

sultat. Rapporteringen till Regionala rapportkommittén är ojämn och speglar varken beståndet eller förändringar av det.

Förändringar i enstaka kommuner?

- "Helsingborg med förorter" hade 25 par 1983 (Ekberg & Nilsson), vilket är exakt samma som 1998.
- Burlövs kommun har åren 1991-1997 haft 0-2 par. 1998 blev det en kraftig ökning till 4-7 par. Samma fenomen uppträdde i norra och mellersta hamnen i Malmö, där följande serie föreligger: 1988 (4-6 par), 1995 (5-9 par), 1996 (6 par), 1997 (7 par) och 1998 (16-19 par). I båda fallen är det inte en långsiktig trend utan som inventerarna uttryckt det: "ett (enstaka?) toppår" (Kenneth Bengtsson i brev).
- I Lunds stad räknades 9 par 1981 (Råkan nr 1, 1982). 1998 blev resultatet 14 par som justerats upp till 18 par då några goda lokaler tyvärr inte besöktes detta år. Det är idag (efter nästan tjugo år) svårt att säga om 1981 års siffror skulle ha justerats på ett liknande sätt. Vi har under alla omständigheter en ökning på 50-100 % (beroende på om vi räknar ökningen från 9 till 14 par eller från 9 till 18 par). Denna ökning beror huvudsakligen på att staden har vuxit och att nya företagsområden har tillkommit. Ingen förtätning av populationen har skett.
- Från Ystad och Trelleborg finns inga direkt jämförbara uppgifter från tidigare inventering-

Foto: Jan Elmelid/N

ar, men man kan ändå ana en viss ökning under de senaste decennierna (Paul Axelsson resp. Christer Sjögren muntligen).

Slutsatsen blir att man kan skönja en viss ökning i några områden, medan det ingenstans noteras en minskning. Både beståndet och utvecklingen på landsbygden är höljda i dunkel i så måtto att de inte kan kvantifieras med siffror.

Analys

Dessa c:a 470 par betyder som nämnts ovan egentligen "sjungande hanar/häckningar". Ur materialet kan inte säkert utläsas hur stor andel av dessa 470 par som utgörs av häckningar.

Det finns dock svenska studier att jämföra med. Under snart två decennier har Sveriges främste kännare av svart rödstjärt, Reino Andersson, studerat arten i Göteborg och Varberg. Så här skriver Reino (i brev):

"Där har sjungande hannar som varit stationära mer än en vecka klassats som "revirhävande" (häckande/oparade hannar), medan hannar som uppträtt sporadiskt (oftast sjungande bara någon eller några dagar) hänförs till ett "flytande bestånd" (jfr *Ornis Svecica* 3-4/95). Fördelningen av dessa tre kategorier uppgick till 40 % häckande, 34 % oparade och 26 % flytande hannar. Bortser man från flytarna och endast betraktar gruppen "revirhävande hannar", representerar drygt hälften av dem häckningar (54 %). Flertalet av de oparade hannarna uppehöll sig i reviret under en längre period av vårsäsongen och rörde sig då och då utanför sina revirgränser, ofta in i närbelägna revir. Där kunde de även uppträda sjungande under kortare stunder och ses i revirstrider. Likaså förflyttade sig häckande hannar regelmässigt till andra revir bl. a. under ruvningens inledningsskede, ibland flera kilometer bort. Även dessa sjöng och iaktogs i konfrontationer med revirinnehavarna (jfr *Vår Fågelvärld* 5/87). Något som naturligtvis kan stöka till det ordentligt vid inventeringar av arten. Jag kunde dock säkerställa de olika kategorierna och dess rörelser med hjälp av färgmärkta, kända individer och på så sätt erhålla en god bild av populationsstrukturen."

Det är inte givet att man kan jämföra förhållandena på västkusten med dem i Skåne. Varberg och Göteborg ligger trots allt närmare artens utbredningsgräns än vad Skåne gör. Uppgifter från Malmö hamn 1998 och Helsingborg på 1980-talet tyder dock på att förhållandena skulle vara likartade.

Om denna kunskap tillämpas på vår undersökning skulle det uppskattade beståndet på c:a 470 par i Skåne 1998 bestå av 122 (26 %) "flytare", 160 (34 %) oparade men revirhållande hanar samt 188 (40 %) häckande par.

Det är vidare rimligt att anta att detta resonemang även kan tillämpas på uppgifterna, från atlasinventeringen, att beståndet i början på 1980-talet uppgick till 400 par, (Andell & Nilsson, 1987) och (Ekberg & Nilsson, 1996). Dessa siffror borde då ha varit 104 (26 %) "flytare", 136 oparade hanar samt 160 häckande par. Om resonemanget inte vore tillämpligt på uppgifterna från atlasinventeringen skulle antalet häckande par ha minskat från 400 till 180. Detta vore uppenbart orimligt.

Sammanfattning

1998 rapporterades 218-230 par svart rödstjärt i Skåne. Om vi tar hänsyn till lokala inventerars bedömningar kan beståndet uppgå till 290-304 par. Det dolda beståndet uppskattas i denna artikel till 176 par, vilket motsvarar ett mörkertal på åtminstone 60 %. Det skånska beståndet 1998 kan då ha uppgått till c:a 470 par. Jämförelser med studier på västkusten gör det rimligt att dela upp dessa c:a 470 par i 122 (26 %) "flytare", 160 (34 %) oparade hanar samt 188 (40 %) häckande par.

Inventeringsresultatet för 1998 har varit ojämnt och lämnat många lösa trådar liggande, men detta är den första stora sammanställningen över svart rödstjärt i hela Skåne. Jag hoppas att resultatet av inventeringen samt inte minst min (kanske lite djärva) uppskattning av beståndet ska väcka intresse och debatt samt stimulera till nya inventeringar.

Varning

Undertecknad har skrivit helt kort om inventeringen i *Fåglar i Skåne 1998* som utkom innan ovanstående analys genomfördes. Där anges

summan c:a 470 par. Par anges utan citationstecken och tyvärr kan man där få intrycket av att den häckande skånska populationen är större än vad som anges ovan. Jag beklagar denna otydlighet och hoppas att missförstånd inte skall uppkomma.

Tack

Ett stort tack till alla er som inventerade eller lämnade enstaka uppgifter och de lokalklubbar som lämnade sammanställningar. Ni är för många för att nämnas vid namn, men det är ert slit som ligger till grund för denna rapport. Tack till Länsstyrelsen för kopia av databasen för Skånes olika täkter. Ett speciellt tack till Thomas Lindblad för konstruktiva synpunkter på denna artikel och till Anders Wirdheim som har lånat ut foton från *Vår Fågelvärlds* bildarkiv.

Genom djungeltelegrafan fick Reino Andersson i sista stund kännedom om den blivande artikeln. Han delade generöst med sig av sig av sina kunskaper om "stadsmiljöernas charmiga svartisar", vilket gav analysen av materialet en stor kvalitetshöjning. Tack, Reino!

Referenser

- Andell, P. & Nilsson, L. 1987. Svensk Fågelatlas i Skåne, Slutrapport. Del 5. – *Anser* 26: 241-258
- Andersson, R. 1987. Revirtäthet och populationsstruktur hos ett västsvenskt bestånd av svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*. *Vår Fågelvärld* 46:256-269, 1987.
- Andersson, R. 1995. Hannars etableringsmönster, revirkvalitet samt flytande bestånd i en randpopulation av svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*. *Ornis Svecica* 5:143-159, 1995.
- Ekberg, B. & Nilsson, L. 1996. *Skånes fåglar*. Signum, Lund.
- Flyckt, G. m. fl. 1999. *Fåglar i Skåne 1998*. *Anser*, Supplement 43. 1999.
- Lundabygdens fågelklubb. 1982. Stadsinventeringen – 81. *Råkan* nr 1, 1982.

Foto: Karl-Erik Fridzén

Summary

A census of the Black Redstart was carried out in Scania in 1998. The result was 218-230 pairs actually counted and an assessment of 290-304 pairs. However, many suitable places were never visited: quarries, small railway stations, big farms, building sites, inaccessible industrial plants etc.

The population could possibly be some 470 pairs, but then quite a few singing males may have been floaters or unpaired birds. The population is probably stable or even on a slow increase.

Lars G R Nilsson, Kämpagr 21 B, 224 76 LUND
Tel: 046-120 180
E-post: lars.g.r.nilsson@telia.com